

Datum: 2024-11-06

Diarienummer: 2023/0766

**Tredjelandsstudenter i högskolan – antagning,
uppehållstillstånd och organisering av utbildning
(RiR 2024:21)**

Bilaga 2

Metodbeskrivning

Metodbeskrivning av analyser för kapitel 3–6

Data

Våra analyser i kapitel 3–5 genomförs med hjälp av följande registeruppgifter från SCB, Ladok, UHR och Migrationsverket:

- Från SCB:s Universitets- och högskoleregister hämtas uppgifter om individers registrerade och avklarade poäng samt examina från högskolan. Från registret hämtar vi även information om aktivitet och examen från forskarutbildningen. Vi har tillgång till data för åren 2007–2022.
- Från SCB har vi även fått tillgång till variabler som möjliggör för oss att i Universitets- och högskoleregistret identifiera vilka studenter som är freemover-studenter och i vilket land de är medborgare. Vi har tillgång till data för åren 2011–2022.
- Från SCB:s Longitudinellt register för integrationsstudier (STATIV) hämtas uppgifter om inkomster, yrkesområden och registreringar på utbildningar utanför högskolan. Från STATIV har vi även tillgång till information om invandringsår och grund för bosättning. Vi har tillgång till data för åren 2011–2021.
- Från SCB har vi även fått tillgång till uppgifter som möjliggör för oss att länka individer till deras partners.
- Från UHR har vi hämtat antagningsstatistik från den internationella och nationella masterantagningen 2011–2023. Uppgifterna omfattar antalet sökande, behöriga och antagna utifrån avgiftsskyldighet, samt antal reserver per år, lärosäte, anmälningskod/benämning och programkod.
- Från UHR har vi även hämtat antagningsstatistik från den internationella masterantagningen 2011 och fram till 2024 avseende antal sökande, behöriga och antagna uppdelat på år, lärosäte och förutbildningsland.
- Från Ladok har vi fått tillgång till uppgifter om individers betyg. Alla individer som fått ett godkänt resultat på modul/kurs på en magister eller masterutbildning vid lärosätet, åren 2011–2022 ingår. Information om betyg finns för studenter på vissa programutbildningar på sex olika lärosäten. Vi har tillgång till data för åren 2011–2022.
- Från Migrationsverket har vi tillgång till uppgifter om ansökningar och beslut om uppehållstillstånd. Vi har tillgång till data för åren 2013–2023.

Population och metodbeskrivning - kapitel 3

Analyspopulation

Analysen utgår ifrån de individer som påbörjade ett generellt eller konstnärligt program på avancerad nivå (magister- eller masterprogram) under perioden 2011–2022. Populationen begränsas till program som ges på campus och som hade minst

en registrerad freemover-student. Populationen delas in i tre grupper: studenter från Sverige, EU/EES och tredjeland.

I tabell C 6 nedan beskrivs analyspopulationen.

Tabell C 6. Beskrivning av analyspopulationen.

	Sverige	EU/EES	Tredjeland
Ålder (år)	26,88	25,59	26,14
Kön			
Kvinna	49 %	52 %	41 %
Man	51 %	48 %	59 %
Typ av program			
Magister	13 %	20 %	16 %
Master	87 %	80 %	84 %
Typ av lärosäte			
Breda universitet	47 %	55 %	40 %
Fackinriktade universitet	38 %	26 %	30 %
Nya universitet och högskolor	15 %	19 %	29 %
Ämnesområde			
Pedagogik och lärarutbildning	1 %	1 %	1 %
Humaniora och konst	8 %	9 %	3 %
Sam., juridik, handel, admin.	36 %	41 %	30 %
Naturvetenskap, matematik och IKT	14 %	17 %	17 %
Teknik och tillverkning	35 %	25 %	42 %
Hälso-och sjukvård samt social omsorg	5 %	5 %	6 %
Tjänster	1 %	1 %	1 %
År (antal studenter)			
2011	5441	3187	1058
2012	6087	3021	1368
2013	6674	3321	1600
2014	6581	3304	2192
2015	7340	3429	2547
2016	7221	3575	3042
2017	7339	3804	3875
2018	7216	3662	4018
2019	7638	3678	4625
2020	9886	3950	4146
Totalt antal studenter	71 423	34 931	28 471

Källa: Riksrevisionens bearbetning av data från SCB.

Analyspopulationen återskapas på följande sätt

Med hjälp av uppgifter från SCB:s Universitets- och högskoleregister identifierar vi alla programnybörjare vid svenska universitet och högskolor. Sedan exkluderar vi de individer som under sin första termin läste alla sina kurser på distans. Därefter identifierar vi de individer som påbörjade ett generellt eller konstnärligt program på avancerad nivå (magister- eller masterprogram). Om en individ påbörjat flera utbildningar på avancerad nivå används den första utbildningen som individen påbörjat, samma individ kan alltså bara förekomma en gång i populationen. Om en individ under sin första termin studerat på flera olika program, högskolor eller ämnesområden så identifierar vi det program, högskola eller ämnesområde där individen registrerat sig på flest högskolepoäng.¹ Slutligen identifieras de individer som studerat på program med minst en registrerad freemover-student.

Med hjälp av unika löpnummer kan vi koppla informationen i SCB:s Universitets- och högskoleregister till flertalet andra register.

För att identifiera om en individ är kvar i Sverige fem år efter att studierna påbörjas använder vi oss av SCB:s Longitudinellt register för integrationsstudier (STATIV) och SCB:s Universitets- och högskoleregister. Vi definierar en individ som kvar i Sverige om personen, för det aktuella året, är folkbokförd i Sverige och personen eller dess partner deltar i studier eller har någon ekonomisk aktivitet.²

I alla analyser delas studenterna upp i tre grupper: studenter från tredjeland, EU/EES och Sverige. Tredjelandstudenter definieras som alla freemover-studenter som betalade studieavgift på minst en av sina kurser under sin första termin. Studenter från EU/EES definieras som freemover-studenter som inte betalat någon studieavgift under sin första termin. Resterande studenter utgör gruppen studenter från Sverige.

I rapporten delas ämnesområden in i flertalet grupper. Denna gruppindelning följer uppdelningen i svensk utbildningsnomenklatur (SUN 2020).³

Metodbeskrivning för diagram

Diagram C 1 – C 7

Diagram C 1 visar prestationsgraden för studenter från tredjeland, EU/EES och Sverige. För varje grupp beräknas prestationsgraden som antalet avklarade högskolepoäng delat med antalet registrerade högskolepoäng och beräknas för studenternas första termin på programmet. Prestationsgraden räknas ut för åren

¹ I de fåtal fall där en programnybörjare under sin första termin registrerat sig på lika många poäng på flertalet program, högskolor eller ämnesområden slumpar vi vilket program-, högskola- och ämnesområdeskombination som används.

² Med partner avses maka/make, registrerad partner eller sambo. Endast personer som är folkbokförda på samma fastighet och som har gemensamma barn kan relateras till varandra som sambo.

³ Mer information om SUN 2020 finns på SCB:s hemsida: [Svensk utbildningsnomenklatur \(SUN\) \(scb.se\)](https://www.scb.se/utbildning/utbildningsnomenklatur)

2011–2020 och utgår från analyspopulationen enligt beskrivningen i det tidigare avsnittet.

För att beräkna prestationsgraden använder vi registret över registrerade högskolepoäng och registret över avklarade högskolepoäng från SCB:s Universitets- och högskoleregister. Information om avklarade högskolepoäng finns bara för lärosäten som är anslutna till Ladok. Detta innebär att kursregistreringar på lärosäten som inte är anslutna till Ladok exkluderas. Även kursregistreringar för utresande studenter som registrerar sig på kurser vid utländska universitet exkluderas då dessa kurser saknas i uppgifterna från Ladok.

När vi sammanlänkar registrerade högskolepoäng med avklarade högskolepoäng tillåter vi tre uppföljningsterminer, det vill säga individen måste klara av sina högskolepoäng senast tre terminen efter registrering.

Eftersom vi tillåter tre uppföljningsterminer kan prestationsgraden bara beräknas till och med år 2020. Studenter som påbörjade sina studier 2021 och 2022 exkluderas alltså då vi inte har tillgång till data för att följa upp dessa studenter i tre terminer (vi har data över registrerade och avklarade högskolepoäng till och med år 2022).

Diagram C 2 – C 7 visar prestationsgraden för studenter från tredjeland, EU/EES och Sverige uppdelat efter kön (C 2), lärosäte (C 3 – C 5), ämnesområde (C 6) och medborgarland (C 7). Uppdelningen över lärosäten och ämnesområden begränsas till att enbart inkludera de lärosäten och ämnesområden som har minst 50 studenter från vardera grupp (tredjeland, EU/EES och Sverige). Med medborgarland avses (1) medborgarskapsland för freemover-studenter som angivit studier som grund för bosättning hos Migrationsverket och där beslut om uppehållstillstånd är fattat mindre än två år innan studierna påbörjades och (2) födelseland för freemover-studenter som invandrat mindre än sex månader innan studiestarten.

Diagram C 8 – C 14

Diagram C 8 visar kvarvaron för studenter från tredjeland, EU/EES och Sverige. För varje grupp beräknas kvarvaron som antalet programnybörjare som var kvar på sitt program termin två delat på det totala antalet programnybörjare. Kvarvaron räknas ut för åren 2011–2020 och utgår från analyspopulationen enligt beskrivningen i det tidigare avsnittet.

För att beräkna kvarvaron använder vi registret över registrerade högskolepoäng från SCB:s Universitets- och högskoleregister. En person definieras som kvarvarande om den har någon kursregistrering på sitt program under programmets andra termin. Det finns alltså inget krav på att studenten ska ha avklarat några poäng under den andra terminen.

Kvarvaron beräknas för samma period som prestationsgraden, det vill säga 2011–2020.

Diagram C 9 – C 14 visar kvarvaron för studenter från tredjeland, EU/EES och Sverige uppdelat efter kön (C 9), lärosäte (C 10 – C 12)⁴, ämnesområde (C 13) och medborgarland (C 14). Uppdelningen över lärosäten och ämnesområden begränsas till att enbart inkludera de lärosäten och ämnesområden som har minst 50 studenter från vardera grupp (tredjeland, EU/EES och Sverige). Med medborgarland avses (1) medborgarskapsland för freemover-studenter som angivit studier som grund för bosättning hos Migrationsverket och där beslut om uppehållstillstånd är fattat mindre än två år innan studierna påbörjades och (2) födelseland för freemover-studenter som invandrat mindre än sex månader innan studiestarten.

Diagram 3 och C 15 – C 20

Diagram 3 visar examensfrekvensen för studenter från tredjeland, EU/EES och Sverige. För varje grupp beräknas examensfrekvensen som antalet programnybörjare som tagit ut en examen delat på det totala antalet programnybörjare. Examensfrekvensen räknas ut för åren 2011–2017 och utgår från analyspopulationen enligt beskrivningen i det tidigare avsnittet.

För att beräkna examensfrekvensen använder vi registret över registrerade högskolepoäng och registret över examina från SCB:s Universitets- och högskoleregister. För att en student ska anses ha tagit ut en examen måste examen tagits ut inom nominell studietid plus tre år. Det måste också vara en magister- eller masterexamen. Examina som tagits samma termin som studierna påbörjas exkluderas.

Eftersom vi tillåter att en examen kan tas ut upp till tre år efter nominell studietid kan examensfrekvensen bara beräknas till och med år 2017. Studenter som påbörjade sina studier 2018–2022 exkluderas alltså då vi inte har tillgång till data för att följa upp dessa studenter i tre år efter nominell studietid (vi har data över examen till och med år 2022).

Diagram C 15 – C 20 visar kvarvaron för studenter från tredjeland, EU/EES och Sverige uppdelat efter kön (C 15), lärosäte (C 16 – C 18), ämnesområde (C 19) och medborgarland (C 20). Uppdelningen över lärosäten och ämnesområden begränsas till att enbart inkludera de lärosäten och ämnesområden som har minst 50 studenter från vardera grupp (tredjeland, EU/EES och Sverige). Med medborgarland avses (1) medborgarskapsland för freemover-studenter som angivit studier som grund för bosättning hos Migrationsverket och där beslut om uppehållstillstånd är fattat mindre än två år innan studierna påbörjades och (2) födelseland för freemover-studenter som invandrat mindre än sex månader innan studiestarten.

⁴ Notera att den relativt låga kvarvaron för studenter på Luleå tekniska universitet sannolikt beror på att en stor andel av studenterna studerar på ett program där delar av utbildningen är förlagd till ett utländskt universitet. I data ser det därför ut som att dessa studenter inte är kvar på utbildningen trots att de inte avbrutit sina studier (vilket bland annat framkommer om man studerar examensfrekvensen).

Diagram 4 och C 21

Diagram 4 och C 21 visar betygsfördelningen bland studenter på magister- och masterprogram på sex lärosäten och som har blivit betygssatta med betygsskalan A-F. De sex lärosäten för vilka vi har information om betyg är Högskolan Dalarna, Kungl. Tekniska högskolan, Linköpings universitet, Lunds universitet och Uppsala universitet.

För att studera studenternas betyg använder vi oss av data från Ladok. I data förekommer flertalet olika betygsskalor. Vi har valt att fokusera på de studenter som blivit betygssatta med betygsskalan A-F då detta är den vanligast förekommande betygsskalan i vårt dataunderlag (50 procent av observationerna är betygssatta med A-F).

I data från Ladok finns enbart information för studenter som fått ett godkänt betyg. För att beräkna andelen studenter med betyg F använder vi oss av SCB:s Universitets- och högskoleregister. Från Universitets- och högskoleregister identifierar vi de studenter som på en given kurs avklarat färre poäng än kursens totala antal poäng, dessa studenter får betyget F i analysen.

I den data vi använder motsvarar en observation ett kursbetyg. Samma individ kan alltså förekomma flera gånger – en gång per kurs som ingår i data. Information om betyg finns för åren 2011–2022.

Diagram 5

Diagram 5 visar andelen studenter från tredjeländ, EU/EES och Sverige som är kvar i Sverige fem år efter studiestart. För att identifiera om en individ är kvar i Sverige fem år efter att studierna påbörjas sammanlänkar vi analyspopulationen med SCB:s register STATIV. Vi definierar en individ som kvar i Sverige om personen, för det aktuella året, är folkbokförd i Sverige och personen eller dess partner deltar i studier eller har någon ekonomisk aktivitet.⁵

För att se om en individ eller dess partner deltagit i studier undersöker vi om individen eller dess partner har registrerat sig på någon av följande skolformer under höstterminen det aktuella året:

- Gymnasieskola
- Komvux
- Tekniskt basår vid universitet/högskola
- Grundläggande högskoleutbildning⁶
- Forskarutbildning
- Kvalificerad yrkesutbildning

⁵ Med partner avses maka/make, registrerad partner eller sambo. Endast personer som är folkbokförda på samma fastighet och som har gemensamma barn kan relateras till varandra som sambo.

⁶ För grundläggande högskoleutbildning kan vi även observera registreringar på vårterminen det aktuella året.

- Folkhögskola
- Mottagit studiemedel för utlandsstudier
- Svenska för invandrare
- Kompletterande utbildning
- Arbetsmarknadsutbildning
- Grundskola
- Uppdragsutbildning vid universitet/högskola

För att se om en individ eller dess partner har haft någon form av ekonomisk aktivitet studerar vi:

- Förekomst av sjuk- eller arbetsskadeersättning
- Förekomst av rehabiliteringsersättning
- Arbetsinkomst
- Sammanräknad förvärvsinkomst
- Ersättning från avtalsgruppsjukförsäkring (AGS) och trygghetsförsäkring vid arbetsskada (AGSTFA)
- Inkomst av sjukdom/arbetsskada/rehabilitering
- Kontant bruttolön
- Nettoinkomst av näringsverksamhet
- Förvärvsinkomst och arbetsrelaterade ersättningar
- Inkomst föranledd av studier
- Arbetslöshetskassa
- Inkomst föranledd av arbetsmarknadspolitisk åtgärd
- Aktivitetsstöd/utbildningsbidrag
- Inkomst föranledd av förtidspension/sjukbidrag/sjukersättning/aktivitetsersättning
- Föräldrapenning vid barns födelse eller adoption

Eftersom vi undersöker kvarvaro fem år efter studiestart kan kvarvaron bara beräknas för individer som påbörjade sina magister- eller masterstudier till och med 2016. Studenter som påbörjade sina studier 2017–2022 exkluderas alltså då vi inte har tillgång till data för att följa upp dessa studenter fem år efter studiestart (vi har tillgång till STATIV för åren 2011–2021).

Diagram 6

Diagram 6 visar andelen av de i Sverige kvarvarande tredjelandsstudenterna som är forskarstudenter respektive arbetar fem år efter påbörjade magister- eller masterstudier.⁷ För att identifiera om en individ är forskarstudent sammanlänkar vi analyspopulationen med information om aktivitet och examina på forskarutbildningen från SCB:s Universitets- och högskoleregister. Vi definierar en

⁷ Motsvarande analys har även gjorts för studenter från Sverige och EU/EES, dessa resultat finns dock inte illustrerade i något diagram.

individ som forskarstudent om den hade någon aktivitet på forskarutbildningen det aktuella året. För att identifiera om en individ arbetar sammanlänkar vi analyspopulationen med STATIV och undersöker om det finns någon arbetsinkomst det aktuella året.⁸

Andelen i Sverige kvarvarande tredjelandsstudenter i forskarstudier respektive arbete fem år efter påbörjade magister- eller masterstudier studeras för de studenter som påbörjade sina studier 2011–2016. Studenter som påbörjade sina studier 2017–2022 exkluderas alltså då vi inte har tillgång till data för att följa upp dessa studenter 5 år efter studiestart (vi har tillgång till STATIV för åren 2011–2021).

Diagram C 22

Diagram C 22 visar andelen av de i Sverige kvarvarande studenterna från tredjeland, EU/EES och Sverige som har en examen. För information om hur kvarvaro definieras och beräknas se förklaringen till Diagram 5 ovan. För information om hur examen definieras och beräknas se förklaringen till Diagram 3 ovan.

Diagram C 23

Diagram C 23 visar antalet beviljade uppehållstillstånd för förstagångssökande till högre studier i Sverige och antalet inresande nybörjarstudenter från tredjeland. Information om antalet beviljade uppehållstillstånd för förstagångsansökande är hämtade från Migrationsverkets data. Information om antalet inresande nybörjare från tredjeland är hämtad från UKÄ:s webbplats.

Diagram C 24

Diagram C 24 visar andelen folkbokförda tredjelandsmedborgare med uppehållstillstånd för studier som registrerat sig på studerar året de invandrade till Sverige. Perioden 2008–2021.

För att skapa diagram C 24 utgår vi från SCB:s register STATIV. För respektive år (2008–2021) identifierar vi de individer med studier som grund för bosättning och som har invandrat det aktuella året. Sedan identifierar vi de individer som är 16–65 år gamla. Om en individ förekommer fler än en gång under åren 2008–2021 så spar vi enbart den första observationen. För varje individ har vi information om registreringar på studier och arbetsinkomst.

För att se om en individ deltagit i studier undersöker vi om individen har registrerat sig på någon av följande skolformer under höstterminen det aktuella året:

- Gymnasieskola
- Komvux
- Tekniskt basår vid universitet/högskola

⁸ Med arbetsinkomst avses löneinkomst, inkomst av näringsverksamhet, sjukpenning, föräldrapenning och ersättning i samband med militärtjänstgöring.

- Grundläggande högskoleutbildning⁹
- Forskarutbildning
- Kvalificerad yrkesutbildning
- Folkhögskola
- Mottagit studiemedel för utlandsstudier
- Svenska för invandrare
- Kompletterande utbildning
- Arbetsmarknadsutbildning
- Grundskola
- Uppdragsutbildning vid universitet/högskola

För att se om individen har arbetat undersöker vi om individen har en positiv arbetsinkomst. Med arbetsinkomst avses löneinkomst, inkomst av näringsverksamhet, sjukpenning, föräldrapenning och ersättning i samband med militärtjänstgöring.

Population och metodbeskrivning - Kapitel 4

Metodbeskrivning för diagram

Diagram 7

Diagram 7 bygger på UHR:s antagningsstatistik för den internationella masterantagningen (magister- och masterprogram) till höstterminen 2023. Alla program som vid den första antagningen har minst en reserv karaktäriseras som ”program med konkurrens”. Därefter beräknas andelen av alla program på ett lärosäte som har konkurrens om platserna. Andelarna är inte viktade med antalet studenter.

Diagram D1

Diagram D1 bygger på UHR:s antagningsstatistik för den internationella masterantagningen (magister- och masterprogram) till höstterminerna 2011–2023. Alla program som vid första urvalet respektive år har minst en reserv karaktäriseras som ”program med konkurrens”. Därefter beräknas andelen av alla antagna tredjelandsstudenter (som approximeras med uppgift om betalningsskyldighet vid anmälningstillfället) som antagits till ett program med konkurrens. Minst en tredjelandsstudent ska ha antagits till programmet för att det ska ingå i urvalet.

Diagram D2

Diagram D2 utgår från UHR:s antagningsstatistik för den internationella masterantagningen (masterprogram) höstterminen 2017, som länkas med bearbetade

⁹ För grundläggande högskoleutbildning kan vi även observera registreringar på vårterminen det aktuella året genom att länka STATIV med Universitets- och högskoleregistret.

uppgifter från Universitets- och högskoleregistret om andelen studenter som är kvarvarande på programmet termin 4 (dvs. vårterminen 2019).

Alla program som vid första urvalet har minst en reserv ingår i gruppen ”konkurrens om platser”, övriga ingår i gruppen ”alla behöriga antagna”. Konkurrens-status länkas ihop med andelen kvarvaro genom uppgifter om programkod (lprog).

Diagram D3

Diagram D3 utgår från uppgifter i Universitets- och högskoleregistret som kombineras med uppgifter i SCB:s publikation *Trender och prognoser 2023* som beräknar framtida brist på arbetskraft inom olika utbildningskategorier.¹⁰ Populationen utgörs av tredjelandsstudenter som tagit ut en examen mellan 2017–2022. Genom att länka inriktning och nivå (genom SUN-koder) på den utbildning som studenten tagit examen på till den utbildningsklassificering som används i SCB:s prognoser får vi fram uppgifter på om studenten avlagt sin examen inom en utbildningskategori med förväntad brist, balans, eller överskott. För vissa utbildningar saknas prognos. Därefter beräknas andelen tredjelandsstudenter inom respektive kategori.

Diagram D4

Diagram D4 bygger på antagningsstatistik från den internationella masteromgången 2011–2024 som inhämtats från UHR. Diagrammet visar antalet antagna studenter utifrån utvalda förutbildningsländer över tid. De vertikala strecken i figuren indikerar när skärpta krav på meriter i engelska infördes. Mellan 2019 och 2020 genomfördes en skärpning gällande godtagna meriter från Bangladesh. Mellan 2023 och 2024 genomfördes en skärpning som omfattade bland annat meriter från Pakistan och Sri Lanka.

Diagram D5

Diagram D5 har beräknats på samma sätt som Diagram C 1, men populationen har begränsats till tredjelandsstudenter från Bangladesh. Åren 2011–2020.

Diagram 8

Diagram 8 baseras på data från SCB:s Universitets- och högskoleregister åren 2011–2022. Diagrammet visar hur stor andel svenska studenter som finns på de olika programmen med hjälp av ett histogram.

Diagram D6

Diagram D6 baseras på data från SCB:s Universitets- och högskoleregister åren 2011–2022. För att undersöka hur studentsammansättningen ser ut på de olika programmen har Riksrevisionen först delat in studenterna i tio geografiska områden utifrån deras nationalitet. De tio geografiska områdena är: Sverige, EU/EES, Övriga

¹⁰ Se [Microsoft Word - Trender och Prognoser 2023_KLAR_rev.docx \(scb.se\)](#). Hämtad 2024-08-06.

Europa, Nordamerika, Latinamerika och Karibien, Nordafrika och västra Asien, Central- och Sydasiien, Öst- och Sydostasien, Oceanien samt Subsahariska Afrika. Studenter för vilka information om medborgarland saknas (1,36 procent) exkluderas från analysen. Utifrån denna indelning skapas sedan ett mångfaldsindex (Herfindahl-Hirschman index). Ett programs mångfaldsindex beräknas enligt följande formel:

$$\text{Mångfaldsindex} = \sum_n s_{n,p}^2$$

där $s_{n,p}$ står för n:te geografiska området inom program p.

Tabell D1

Tabell D1 bygger på UHR:s antagningsstatistik för den internationella masterantagningen (magister- och masterprogram) till höstterminen 2023. Alla program som vid första urvalet respektive år har minst en reserv karakteriseras som "program med konkurrens". Därefter beräknas andelen av alla program på ett lärosäte som har konkurrens om platserna. Uppgifterna länkas sedan på lärosätetsnivå till lärosätens svar i Riksrevisionens enkät. För varje svarsalternativ på frågan om det är vanligt att studenter inte registrerar sig beräknas sedan den genomsnittliga andelen program med konkurrens över de lärosäten som tillhör respektive kategori. Alla lärosäten har lika vikt i beräkningen.

Population och metodbeskrivning - kapitel 5

Analyspopulation

Analysen bygger på data från Migrationsverket. Från Migrationsverket har vi fått tillgång till data över alla ärenden som rör en förstagångsansökan om uppehållstillstånd för studier 2013–2023, samt alla efterföljande ansökningar från de berörda individerna.¹¹ Vi har även tillgång till data över alla ärenden som rör ansökningar av anhöriga till dessa individer.

Både freemover-studenter och utbytesstudenter från tredjeland måste ansöka om uppehållstillstånd vilket innebär att båda dessa grupper finns med i data. Vi kan dock inte i data identifiera om en ansökan rör en freemover-student eller en utbytesstudent. Då en stor andel av individerna saknar unika löpnummer kan vi inte heller sammanlänka informationen i Migrationsverkets register med informationen i SCB:s Universitets- och högskoleregister för att på så sätt identifiera vilken typ av student som ansökan avser. Eftersom vi är intresserade av freemover-studenter försöker vi exkludera ansökningar från förmodade utbytesstudenter genom att bara inkludera individer som har fått ett uppehållstillstånd som varar 365 dagar eller längre. Tanken är att alla freemover-studenter bör ha fått ett uppehållstillstånd som varar 365 dagar eller längre medan en övervägande majoritet av utbytesstudenterna

¹¹ Med en förstagångsansökan avses en ansökan från en individ som ansökt om ett uppehållstillstånd och dessförinnan, i direkt anslutning till den aktuella tillståndstiden, inte har ett tillstånd av denna typ. En individ kan alltså vid flertalet tillfällen vara förstagångssökande till uppehållstillstånd för studier.

bör ha fått ett uppehållstillstånd som är kortare än 365 dagar. Enligt Migrationsverket får freemover-studenter i normalfallet ett uppehållstillstånd på 13 månader. I SCB:s Universitets- och högskoleregister kan vi se att cirka 80 procent av alla utbytesstudenter bara är registrerade på en termin, vilket indikerar att en klar majoritet av alla utbytesstudenter enbart studerar en termin och därför bör ha ett uppehållstillstånd som är kortare än 365 dagar.

Vi kan inte observera uppehållstillståndets längd för de individer som inte blivit beviljade ett uppehållstillstånd. Detta innebär att vi måste göra ett antagande om vilken grupp (freemover-student eller utbytesstudent) dessa individer tillhör utan att kunna observera längden på deras uppehållstillstånd. Vi har gjort antagandet att alla dessa individer har varit presumtiva freemover-studenter.

I den data vi har fått från Migrationsverket har vi även tillgång alla ärenden som rör ansökningar av anhöriga till studenter. Vi kan dock inte koppla samman vilken anhörig som hör till vilken student. När vi studerar anhöriga inkluderas alltså alla anhöriga, det vill säga anhöriga till både freemover-studenter och utbytesstudenter.

Analyspopulationen återskapas på följande sätt:

För att skapa analyspopulationen identifierar vi alla ansökningar om uppehållstillstånd för högre studier i Migrationsverkets data. Sedan begränsar vi populationen till enbart förstagångsansökningar. Slutligen exkluderar vi alla individer som har fått ett uppehållstillstånd som är kortare än 365 dagar.

Metodbeskrivning för diagram

Diagram E 1 – E 4

Diagram E 1 – E 4 visar handläggningstiden för förstagångsansökningar och ansökningar om förlängning.

Handläggningstiden för förstagångsansökningar beräknas som antalet dagar från att ansökan inkom till Migrationsverket till och med att beslutet fattades.

Handläggningstiden är beräknad för de ansökningar som inkom perioden 2013–2023.

För att beräkna handläggningstiden för ansökningar om förlängning identifierar vi alla ansökningar om uppehållstillstånd för högre studier i Migrationsverkets data. Sedan identifierar vi de förstagångsansökningar som har blivit beviljade ett uppehållstillstånd samt den första inkomna ansökan om förlängning. Vi begränsar oss sedan till de förstagångsansökningar som inkom 2013–2021 och som resulterat i en förlängningsansökning under perioden 2014–2022. Vi exkluderar 2013 eftersom det är det första året för vilket vi har data och det således nästan uteslutande finns förstagångsansökningar för detta år. Handläggningstiden för förlängningsansökningar beräknas som antalet dagar från att ansökan inkom till Migrationsverket till och med att beslutet fattades.

Diagram E 5

Diagram E 5 visar antalet förstagångsansökningar under perioden 2013 – 2023.

Diagram 9 och E 6

Diagram 9 visar andelen ansökningar som har beviljats, fått avslag och avskrivits perioden 2013–2023. Besluten som avses är de beslut som Migrationsverket tagit, ej de beslut som fattats av domstol i de fall där Migrationsverkets beslut har överklagats.

Diagram E 6 visar andelen ansökningar som har avskrivits perioden 2013–2023.

Diagram E 7 och E 8

Diagram E 7 visar antalet beviljade ansökningar om uppehållstillstånd för anhörig till studerande. Antalet beviljade ansökningar om uppehållstillstånd som anhörig till studerande har beräknats för perioden 2013–2023. I data kan vi inte identifiera till vilken student en person är anhörig vilket innebär att data inkluderar alla anhöriga, både anhöriga till freemover-student och utbytesstudenter, men även doktorander.

Diagram E 8 visar antalet beviljade ansökningar om uppehållstillstånd för anhörig till studerande per beviljat uppehållstillstånd för student. Perioden 2013–2023. I data kan vi inte identifiera till vilken student en person är anhörig, vi har därför inkluderat alla anhöriga och alla studenter i denna analys.

Diagram E 9 – E 12

Diagram E 9 – E 10 visar andelen anhöriga som utretts vid en utlandsmyndighet samt andelen förstagångsansökningar till högre studier som har resulterat i en studieavsiktsutredning. På grund av ändrade rutiner på Migrationsverket kan vi bara se andelen studieavsiktsutredningar från och med 2020.

Diagram E 11 visar andelen förstagångsansökningar till högre studier som har resulterat i en studieavsiktsutredning uppdelat efter den sökandes medborgarskapsland.

Diagram E 12 visar andelen studenter med respektive beslut (beviljat, avslag och avskrivet) bland de studenter vars ansökan har resulterat i en studieavsiktsutredning.

Metodbeskrivning - kapitel 6

För att besvara frågan om lärosätena uppnår full kostnadstäckning har vi utgått från svar i Riksrevisionens enkät riktad till de granskade lärosäten. Lärosätena har även fått bifoga dokument och kalkyler som visar på hur studieavgifterna sätts och vilka kostnader som ingår. Vi har även ställt frågor om hur ofta studieavgifterna revideras, sista betaldatum samt särskilda skäl för att få avgiften återbetald.

Utöver analys av enkätsvaren har vi intervjuat medarbetare och chefer som arbetar med ekonomi och studieavgifter på ett urval av tre lärosäten. Detta för att förstå mer

på djupet hur studieavgifterna sätts och vilka kostnader de faktiskt täcker. Urvalet av lärosäten har utgått från enkätsvaren.

Medarbetare på Riksrevisionens avdelning för årlig revision har bistått med att sammanställa och analysera de dokument och kalkyler som har inkommit från lärosätena. Därtill har de deltagit vid intervjuerna på de tre utvalda lärosätena. De har även bistått i vår övergripande bedömning om full kostnadstäckning uppnås i den studieavgiftsfinansierade verksamheten.

Metodbeskrivning intervjuer och enkät

Intervjustudier

Under perioden september 2023 – maj 2024 genomförde Riksrevisionen sammanlagt 59 semistrukturerade samtalsintervjuer med företrädare för lärosäten, Migrationsverket, Plint, SFS, SUHF, UHR, utlandsmyndigheter och Regeringskansliet. Med semistrukturerade intervjuer menar vi att intervjuerna styrs av en intervjuguide men ordningsföljd och exakta formuleringar på frågorna hålls öppna och anpassas efter intervjusituationen. Intervjuerna genomfördes både digitalt i Microsoft Teams och vid ett flertal besök. Samtliga intervjuer har transkriberats och analyserats.

Intervjuer med lärosäten

För att få en fördjupad förståelse för lärosätenas arbete med tredjelandsstudenter har Högskolan Dalarna, Linköpings universitet och Uppsala universitet valts ut för ytterligare granskning. Vår urvalsstrategi har varit att uppnå en variation av olika typer av lärosäten. Vi har utgått från faktorer som "äldre och yngre" lärosäten och andel avgiftsstudenter.

Vid dessa lärosäten har vi besökt och intervjuat flera olika funktioner som arbetar eller undervisar tredjelandsstudenter. Exempelvis har vi intervjuat personer som arbetar med internationell studentrekrytering, antagning, studieavgifter och ekonomi samt programansvariga på institutioner. Vår kontaktperson på lärosätena fick samordna våra intervjuer. En nackdel med detta är att vi inte styr valet av intervjupersoner. Men vi bedömer att vi genom samordningen har träffat de korrekta funktionerna att intervjuas. Därtill har vi intervjuat medarbetare och chefer på sex ytterligare lärosäten som arbetar inom olika områden som berör tredjelandsstudenter. Dessa intervjuer genomfördes i huvudsak digitalt.

Intervjuerna har genomförts både enskilt och i grupp. Varje intervju tog mellan 30 – 90 minuter.

Intervjuer med Migrationsverket och utlandsmyndigheter

För att undersöka handläggningsprocessen för uppehållstillstånd för studier samt bedömningen av studieavsikt har vi intervjuat ett urval av handläggare och beslutsfattare på Migrationsverkets fyra prövningstillståndsenheter som i huvudsak handlägger studerandetillstånd. Vi gör inte ett totalurval av handläggande enheter eftersom handläggningen av studerandetillstånd även kan förekomma på andra enheter.

På två av de fyra enheterna slumpade vi fram valet av våra intervjupersoner. På de övriga två enheterna valde enhetschefen ut medarbetarna åt oss. Vid varje intervju deltog en beslutsfattare och en handläggare, intervjuerna tog mellan 60 – 90 minuter. Tre av fyra intervjuer genomfördes digitalt, medan vi genomförde en besöksintervju på en enhet. På Migrationsverket har vi även intervjuat processledaren för studerandetillstånd på DUA, medarbetare på rättsavdelningen och personer som arbetar på utlandssektionen. Därutöver har vi ställt frågor och samlat in material från enhetschefer på de fyra tillståndsenheterna.

Vi har även intervjuat svenska utlandsmyndigheter som hanterar migrationsärenden. Vi har valt ut fyra ambassader i länder från vilka det kommer många ansökningar om studerandetillstånd. Vårt urval har utgått från förstagsansökningar år 2023. På varje ambasad har vi genomfört gruppintervjuer med lokalanställda migrationsassistenter, på tre av de fyra ambassaderna har vi också intervjuat den utsända från Migrationsverket som arbetsleder migrationsassistenter. Samtliga intervjuer genomfördes digitalt och tog mellan 60–90 minuter.

Enkätundersökning

Under januari 2024 skickades en webbenkät ut till samtliga 33 granskade lärosäten. Enkäten riktades till Riksrevisionens kontaktperson på lärosätena med kopia till registrator. Kontaktpersonen har samordnat lärosätets samlade svar på enkätfrågorna. Vi har fått in svar från alla lärosäten och har inget partiellt bortfall i undersökningen.

Frågorna rör bland annat behörighetskrav, urvalsgrunder, hantering av studieavgifter, uppföljning av tredjelandsstudenters studieresultat och samarbetet med Migrationsverket. Enkäten bestod av såväl frågor med fasta svarsalternativ och öppna frågor. Vi bad även lärosätena att bifoga riktlinjer och kalkyler för hur de sätter studieavgifterna.

Innan vi skickade ut enkäten genomfördes en kognitiv intervju med medarbetare på ett lärosäte, för att försäkra oss om att frågorna var förståeliga och att vi inte missförstått något väsentligt eller använt missvisande begrepp. För att analysera enkäten har vi använt beskrivande statistik. Vi har även läst och granskat de öppna svaren i enkäten.